

Dr. Marko Kranjec

POVEZOVANJE SLOVENIJE S SVETOM (prikaz na primeru EU)

Povezovanje Slovenije s svetom (prikaz na primeru EU)

Povzetek: V prispevku avtor razpravlja o povezavah, ki se bodo ustvarile z vstopom Slovenije v Evropsko Unijo. Povezave med državami članicami se bodo okrepile na vseh področjih, s tretjimi državami pa se bodo povezave modificirale, ker bo Slovenija morala upoštevati načela enotnega trga in skupnih politik. Na praktičnem primeru enotnega trga avtor pokaže kompleksnost povezav med članicami. Za delovanje enotnega trga je v Uniji potrebna dosti kompleksnejša organizacija kot v unitarni državi. S članstvom v EU se bo pojavila tudi potreba po učinkoviti notranji koordinaciji politik, ki jih bo Slovenija izvajala v Bruslju.

Summary: Integrating Slovenia into the World Economy (Accession to the EU): The author discusses the requirements that will arise when Slovenia becomes member of the European Union. Coordination of policies, procedures and institutions will be necessary to create a genuine single market and to harmonise policies in other areas, such as justice and home affairs, foreign and defense policy. Internal coordination of policies will also be needed vis-à-vis decision making in Brussels.

Ključne besede: Povezovanje, koordinacija politik, Evropska Unija.

Keywords: Coordination of policies, European Union

1. POVEZOVANJE SLOVENIJE S SVETOM (PRIKAZ NA PRIMERU EU)

1.1. Ali Slovenija potrebuje povezovanje s svetom?

Spraševati se o smiselnosti povezovanja Slovenije s svetom v današnjih razmerah globalizacije in tehnoloških povezav, je bolj ali manj nesmiselno početje. Povezavam se ne bi mogli izogniti tudi če bi to poskušali in želeli. Celotne države z represivnimi političnimi sistemi, kot so n.pr. Afganistan ali Severna Koreja, ne morejo preprečiti pretoka informacij in »povezovanja« v obliki trgovinske menjave in tihotapljenja. Za tržna gospodarstva, ki so po definiciji povezana s svetom, pa je preprečevanje povezovanja sploh nemogoče in nesmiselno.

Med prebivalci Slovenije ne obstaja soglasje o tem, kakšna naj bi bila stopnja povezovanja Slovenije s svetom in na katerih področjih.¹ Spekter mnenj sega vse od zanikanja potrebe po sodelovanju (»od tujcev se nimamo kaj naučiti«), do sprejemanja filozofije popolne globalizacije. Celotni največji nasprotniki povezovanja verjetno vsaj implicitno dopuščajo neko stopnjo sodelovanja, če ne drugače v obliki mednarodne trgovinske menjave, ki je povezovanje par excellence. Verjetno si nobeden od njih ne želi »samostojnosti« v obliki autarkije, kakršno je svoje čase izvajala socialistična Albanija. Zanimivo pri tem pa je, da so želje po povezovanju asimetrične: povezovanje v obliki penetracije Slovenije v svet da, povezovanje v obratni smeri, t.j. prihod tujcev ali tujega blaga, kapitala itd. k nam, pa ne. Merkantilizem, morda tudi nacionalizem, ki je že stoletja prisoten v razmišljanju narodov, je pač našel plodna tla tudi pri nas.

Slovenija se danes nahaja pred vrati članstva v Evropski Uniji, ki bo pomenilo novo kvaliteto povezovanja s svetom. Slovenija bo prvič v zgodovini postala del sodobne regionalne grupacije, in to najmočnejše v svetovnem merilu. Znotraj grupacije se bo povezovanje bistveno okrepilo, navzven pa bo prišlo v številnih primerih tudi do zmanjšanja sodelovanja, ker bomo kot bodoči člani EU vezani na skupna pravila igre do tretjih držav. Področja bodočega skupnega sodelovanja v veliki meri določa že

t.im. pridružitveni oz. Evropski sporazum, ki je stopil v veljavo v začetku 1999. leta in ki predstavlja nekakšno predpripravo za članstvo v EU.

2. Članstvo Slovenije v EU

Članstvo v EU v bistvu pomeni povezovanje naše države z gospodarskimi, političnimi, institucionalnimim kulturnimi, raziskovalnimi itd. sistemi držav EU. Dileme, ki se pri širitvi EU pojavljajo so fundamentalne narave in so pomembne tako za sedanje kot bodoče članice, pri čemer Evropa še ni uspela najti dokončnega odgovora, če je dokončen odgovor sploh možen. Gre za dejstvo, da je EU zgradba, ki se nenehno gradi in dopolnjuje, ne samo zaradi večanja števila držav, ki bodo tvorile EU temveč tudi zaradi novih izzivov, ki jih prinašajo dogodki. Enostavno povedano, gre za vprašanje, kaj pravzaprav je EU, kje so njene dokončne geografske in politične meje, in kakšen naj bo način njenega delovanja, če naj se spoštujejo principi nacionalne suverenosti in identitete ob istočasnem zagotavljanju operativne učinkovitosti. Večini so verjetno dobro znane evolucija EU od njenega nastanka in spremembe, ki so se dogajale, in ki so bile kodificirane v različnih pogodbah (Rimska, Maastricht-ska, Amsterdamska itd.). Zadnja sprememba, Pogodba iz Nice, ki je bila namenjena skoraj izključno širitvi EU, in ki še niti ni bila ratificirana je že pod udarom zahtev za spremembe, za katere naj bi našla odgovore Konvencija, ki se je pričela pred nekaj tedni v Bruslju. Konvencija, na kateri sodelujejo tako države članice kot države kandidatke (skupno 105 predstavnikov) naj bi odgovorila na temeljna vprašanja, kakšna naj bo bodoča Unija (ali bolj ali manj federalna, kako naj se sprejemajo odločitve, kako delovati s 25 ali več člani, ali naj se ohrani t.im. metoda skupnosti, ki daje veliko vlogo Evropski Komisiji ali pa naj ima večjo težo medvladno odločanje preko Sveta ministrov, kakšna naj bo vloga ožjih skupin držav, ki želijo na nekem področju specifične rešitve, itd.). Konvencija bo zasedala več kot leto dni, nakar bo sklicana medvladna

konferenca, ki naj bi sprejela odločitve o bodoči obliki EU. Ko torej razmišljamo o povezovanju Slovenije z EU, moramo imeti vedno pred očmi navedena dejstva. Zaradi različnosti držav, ki bodo tvorile EU bo Unija vedno Evropa kompromisov in sorazmerno težko razumljiva državljanom.

Ne glede na končne institucionalne rešitve in načela delovanja, EU deluje v povezanosti in to povezanost bo morala prevzeti tudi Slovenija kot bodoča članica. V bistvu so vsa dosedanja pogajanja za širitev samo prevera, kako se bodo bodoče članice vključile oz. tesneje povezale z dosedanjimi članicami s tem, da bodo prevzele politične in pravne obveznosti, ki izhajajo iz članstva. Gre za prevzem t.im *acquis communautaire*, ki je v bistvu korpus skupnih dogovorov, ki so se oblikovali in bili sprejeti v dosedanem delovanju Unije, t.j. vse od leta 1956 dalje.

Kot je znano gre pri tem za prevzem t.im. skupnih politik, predvsem skupne kmetijske, trgovinske in transportne politike poleg tega pa še za implementacijo znamenitih 4 svoboščin, t.j. prostega pretoka blaga, dela, storitev in kapitala. V načelu je sprejemanje teh politik oz. *acquisa* cnostavno - dasi tudi že na načelnem nivoju prihaja pogosto do političnih pomislekov – v praksi pa je njihova vpeljava izredno zapletena in zamudna. To je dejansko tudi eden od osnovnih razlogov za dolgotrajna pogajanja o pristopu, saj morajo države kandidatke sprejeti ne samo ustrezne pravne akte temveč tudi vzpostaviti potrebne institucije in usposobiti javno upravo za delovanje v novih razmerah, sama EU pa mora biti prepričana, da bodo obveznosti iz *acquisa* tudi dejansko izvajane v praksi. Temu se v žargonu EU pravi implementacija *acquisa*.

Predno preidemo na kratek opis nekaterih primerov novih povezav naj še omenimo, da se obseg *acquisa* v času tudi spreminja, opušča, poenostavlja in dodaja. EU je v času evoluirala od prvotno gospodarske zveze v vedno bolj tesno administrativno in politično zvezo in s tem posegla tudi na področja, ki so bila prvotno v izključni domeni nacionalnih držav.

Tako imamo danes poleg gospodarskega povezovanja (izraz uporabljam

ohlapno in v najširšem pomenu besede) tesno sodelovanje na: področju pravosodja in notranjih zadev (n.pr. skupni zaporni nalog, azil, vizna politika), na obrambnem področju (evropska varnostna in obrambna politika), na področju zunanje politike (skupna zunanja in varnostna politika), in na številnih drugih področjih (kultura, znanost, raziskovanje itd.).

Evropski vrh v Maastrichtu je 1991. leta kodificiral te spremembe z novo Pogodbo o EU, ki je povezala doslej medsebojno nepovezane politike. Od tedaj govorimo o t.im. 3 stebrih znotraj katerih deluje EU, in sicer:

- 1.prvi steber, ki obsega predvsem gospodarske politike (carinsko politiko, enotno tržišče, skupno kmetijsko politiko, politiko strukturnih skladov, ekonomsko in monetarno unijo). Integracija in povezanost držav članic preko teh politik je tolikšna, da lahko dejansko govorimo o enotnem gospodarskem prostoru (dasi so praktične težave velike – kar bo razvidno kasneje),
- 2.drugi steber, ki obsega predvsem akcije na področju skupne zunanje in varnostne politike. Delovanje te politike se kaže predvsem v obliki skupnih akcij (joint actions) in večjih programov, kot je n.pr. Pakt stabilnosti za JVE ipd. Priznati je treba, da delovanje tega stebra še ni v celoti zadovoljivo in bo njegove modalitete prav gotovo spremenila Konvencija,
- 3.tretji steber, ki obsega sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev in vključuje Schengenski sistem notranjih migracij in nadzora zunanjih meja EU, vizno politiko, sodelovanje na področju boja proti organiziranemu kriminalu, pranju denarja itd. To sodelovanje se je še posebej okrepilo po lanskem 11. septembru in je bilo razširjeno z zelo pomembnim instrumentom: evropskim zapornim nalogom.

EU je v preteklosti pogosto povdarjala, da je v ekonomskem smislu zelo pomemben akter na svetovni sceni (economic giant), da pa na

vojaškem področju nima nobene teže. Zato se je tekom leta 2000 in 2001 pričelo delo na vzpostavitvi skupne evropske obrambne in varnostne politike. Politično je to pomemben korak v razvoju EU, ki pa nas na tem Forumu na zanima.

2.1. Primer povezovanja držav članic skozi enotni trg

Štiri temeljne svoboščine, t.j. prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala, ter še cela vrsta gospodarskih politik in ukrepov na področju socialne politike, okolja, pravosodja in drugih področij tvorijo skupaj gradbene kamne, ki naj zagotovijo enotno tržišče na celotnem področju EU.

Dasi je v načelu koncept prostega pretoka in enotnega tržišča enostaven in logično sprejemljiv, se v praktični implementaciji pojavljajo specifični problemi, ki povzročajo, da EU še danes ne more govoriti o resnično enotnem trgu, kljub zelo obsežnemu *acquisu* na tem področju. Za razliko od držav z enotno administrativno ureditvijo, kjer je enotni trg avtomatično zagotovljen z enotnim pravnim sistemom in enotnimi standardi, je enotni trg EU konglomerat nacionalnih trgov, z različnimi pravnimi sistemi, z različno zgodovino in tradicijami, in z različnimi standardi, zato je ustvarjanje enotnega EU trga dolgotrajen proces, v katerem se mukotržno harmonizirajo različne ureditve, ter pogosto divergentni gospodarski in politični interesi. Da bi bil prost pretok dejansko zagotovljen, je potrebno poleg zakonskih osnov postaviti tudi ustrezne postopke, institucije in nadzorne mehanizme, ki omogočajo nemoten pretok. V pogajanjih za članstvo je Slovenija enotno tržišče obravnavala v številnih pogajalskih poglavjih, ki je vsako s svojega zornega kota obravnavalo enotno tržišče. Tudi nedavna uvedba Eura naj bi še dodatno prispevala k homogenizaciji enotnega trga in njegovi večji transparentnosti. In vendar še danes ne moremo govoriti o enotnem trgu v smislu n.pr. enakih cen za enako blago, torej cen, ki se razlikujejo n.pr. samo za razlike v transportnih stroških in razlike v posredni obdavčitvi ali n.pr. v smislu enotnih tehničnih rešitev.

Kot ilustracijo kompleksnosti enotnega tržišča si oglejmo o katerih stvareh se je Slovenija pogajala po posameznih poglavij, ki se dotikajo enotnega tržišča²:

1. Prost pretok oseb: v tem kontekstu so obravnavani naslednji problemi:

- pravica do izbire prebivališča,
- medsebojno priznavanje diplom in kvalifikacij (zdravniki, zobozdravniki, med. sestre, babice, farmacevti, veterinarji, advokati, arhitekti, obrtniki, trgovci, splošni aspekti javnega zdravja itd),
- koordinacija sistemov socialnega zavarovanja,
- pravica do zaposlitve

2. Prost pretok blaga: v grobem to poglavje obsega

- standardi in tehnična harmonizacija za prehrano, rastline in veterino, za proizvode, med njimi za gospodinjske aparate, stroje, opremo, ki dela pod pritiskom, električno opremo, medicinsko opremo, stroje z izgorevanjem na plin, vredne kovine, gradbeništvo in gradbene materiale, motorna vozila, kmetijske in gozdne traktorje, farmacevtske proizvode (za človeško in živalsko uporabo), kemikalije, med njimi gnojila, detergenti, biocidi, nevarne snovi, laboratorijske postopke, igrače, tekstil in obutev, kozmetika, proizvodi za rekreacijo, itd.,
- v zvezi z gornjimi produkti način sporočanja tehničnih podatkov, certificiranje, označevanje, organizacija podatkovnih baz,
- blago s posebnimi režimi pretoka, kot n.pr. orožje, kulturne dobrine, eksplozivi za civilno uporabo, proizvodi z dvojno uporabo.

V zvezi s tem poglavjem je treba omeniti izredno kompleksnost in širino, pri katerih morajo številni eksperti ugotoviti, kako pripraviti postopke za ugotavljanje kompatibilnosti s predpisi EU in ustanoviti institucije, ki se bodo s tem ukvarjale. Poleg Inštituta za standardizacijo in metrologijo

se s temi problemi ukvarjajo različne agencije in uradi, kot n.pr. Urad za kemikalije, Agencija za medicinske proizvode, Zdravstveni inšpektorat, Veterinarska uprava, pooblaščen laboratoriji, inšpektorati ministrstev in drugi. Med nacionalnimi agencijami je potrebno vzpostaviti tudi sistem medsebojnega priznavanja (mutual recognition), obveščanja in sodelovanja.

3. Prost pretok storitev in pravica do ustanavljanja: v ta sklop spadajo vprašanja iz naslednjih področij:

- *finanč-ne storitve* (banč- ništvo, zavarovalnice, trg vrednostnih papirjev, plačilni sistemi),
- *nefinanč- ne storitve* (n.pr. hoteli in restavracije, nepremičninsko svetovanje, davčno svetovanje, transportni agenti, storitve skladiščenja, opravljanje kulturnih dejavnosti ipd.),
- *cestni promet za blago*, od tega: oprema za nadzor brzine, varnost, tehnologija, ekološki aspekti, prometna dovoljenja, kombinirani promet, ukrepi za primer izrednih razmer ipd.,
- *cestni promet za osebe*, od tega: pravila za opravljanje dejavnosti, pravila za opravljanje prometa med državami, mestni promet, idr.,
- *železniški promet*, tovorni in osebni,
- *notranji vodni promet*,
- *pomorski promet in varnost*,
- *zračni promet*, od tega: dostop na trg, tarife in cene, tehnične zahteve, varnost, medsebojno priznavanje dovoljenj, ipd.,
- *telekomunikacije*, od tega regulacija trga, konkurenčnost, standardi za opremo, zagotavljanja dostopa do omrežij
- *audiovizualna politika* (vsi mediji),
- *storitve informacijske družbe*,
- *transevropsko omrežje*.

Kot pri blagu, gre tudi pri prostem pretoku storitev z izredno širok spekter področij, za katera je potrebno najti pravila obnašanja, zagotoviti

konkurenčnost, varnost, zanesljivost dobave ipd., kar vse daleč presega samo vprašanje zakonskih predpisov temveč zadeva v prvi vrsti vprašanje, kako zagotoviti delujoče mehanizme, ki bodo sposobni uveljaviti prost pretok v primeru ovir med državami ali tudi znotraj njih.

Dodatna vprašanja, ki zadevajo enotni trg so tudi:

4. Vprašanja intelektualne in industrijske lastnine (patentni)
5. Zaščita podatkov in finančna poročila
6. Carinska politika in obdavčevanje
7. Javna naročila
8. Varstvo potrošnikov, ki obsega: splošno varnost izdelkov, odgovornost za izdelke z napako, zavajajoče oglaševanje, potrošniški kredit, prodaja potovanj, pogodbe na daljavo, objavljane cen, neenakopravni pogoji v pogodbah, prodaja na domu, pravice potrošnikov, ipd.,
9. Pravna zaščita v celotnem EU prostoru, ko je n.pr. kompetenca sodišč, pravila uporabe prava,
10. Nekatera pomembnejša področja, ki vplivajo na enotno tržišče, kot so: energetika, turizem, javna uprava, itd.

Za vse zgoraj navedene skupine vprašanj je potrebno zagotoviti sistem za ugotavljanje kompatibilnosti s predpisi EU in, po potrebi, ustanoviti tudi institucije (Urade, agencije ipd), ki se bodo s tem ukvarjale.

Iz tega kratkega opisa je mogoče narediti nekaj zaključkov: (i) povezovanje oz. vsklajevanje je potrebno praktično na celotnem področju prostega pretoka, politik in institucij, (ii) nove države članice morajo vzpostaviti popolnoma nove institucije in postopke, kar je eden od pomembnih vzrokov za povečanje javne uprave v zadnjih letih, (iii) vsklajevanje oz. standardizacija gre pogosto na račun nacionalnih posebnosti in ni vedno v interesu široke izbire ali promocije lokalnih posebnosti (znane so n.pr. razprave o velikosti jabolk ali banan), (iv) postavlja se vprašanje ali je vedno bolj detaljna regulativa oz. birokratizacija zadosten porok za zagotavljanje enotnega tržišča, saj je

iznajdljivost nacionalnih birokracij za preferiranje določenih subjektov, ponudnikov ali produktov ncomejena.

S stališča tega Foruma si lahko postavimo tudi vprašanje, kako v takem procesu usklajevanja in poenotenja ohraniti lokalno odličnost ali posebnost, ki ni popolnoma v skladu s predstavami bruseljskih birokratov? Ali bo končni rezultat ta, da bomo morali vsi jesti enako velika in enako neokusna jabolka, da se lokalna specialiteta sploh ne bo smela imenovati, n.pr. klobasa, da bomo vsi kupovali v enakih trgovinah? UE sicer vedno povdarja, kako pomembno je ohranjati nacionalne posebnosti, dejanski razvoj pa gre bolj v smeri nekakšne unifikacije. Morda bi Forum lahko spregovoril o teh dilemah.

2.2. Povezovanje na področju pravosodja in notranjih zadev

Kot drug primer povezovanja Slovenije s svetom (EU) lahko vzamemo pogajalsko poglavje 24 – Pravosodje in notranje zadeve. Tukaj gre za sodelovanje iz t.im. tretjega stebra, ki ne sloni toliko na obveznih pravnih aktih EU temveč gre bolj za vsklajevanje domačih predpisov s prakso EU, ali za pridruževanje različnim mednarodnim konvencijam. Gre torej za mehkejšo obliko sodelovanja, ki pa prav tako vpliva na našo učinkovitost in odličnost. Vsklajenost z najboljšo mednarodno prakso lahko namreč bistveno zniža narodnogospodarske stroške delovanja države in istočasno preprečuje lokalno samovoljo in “izvirne” rešitve.

V pogajanjih o poglavju 24 so bili obravnavni naslednji večji sklopi vprašanj:

- vizna politika, konzularne zadeve, potni listi,
- kontrola državne meje,
- migracije
- politika azila,
- policijsko sodelovanje, Europol,
- borba proti kriminalu in korupciji,

- preprečevanje pranja denarja,
- mamila,
- sodelovanje carinskih organov,
- sodelovanje pravosodnih organov v kazenskih in civilnih zadevah.

Kot pri prostem pretoku in enotnem tržišču gre tudi tukaj najprej za vsklajevanje zakonodaje, nato pa za harmonizacijo postopkov, dokumentov in izmenjavo informacij. Vsaka država kandidatka se je morala zavezati, da bo vzpostavila ustrezne institucije, ki bodo primerljive z institucijami v EU ter da bo spoštovala mednarodne konvencije kot n.pr. Konvencija o beguncih, Konvencija o osebah brez državljanstva ipd.

2.3. Sodelovanje na drugih področjih

Med drugimi oblikami sodelovanja naj omenimo samo še sodelovanje na področju vsklajevanja ekonomskih politik, ki je predpogoj za zagotavljanje makroekonomske stabilnosti Unije. To vsklajevanje poteka med članicami, ki enkrat letno (po potrebi tudi večkrat) vskladijo svoje ekonomske politike in jih vsklajene predložijo v obliki smernic (Broad economic policy guidelines), ki s tem postanejo skupna zaveza. V letu 2001 so bile v malo ohlapnejše vsklajevanje prvič povabljenе tudi države kandidatke, ki so s tem opravile pripravljalno fazo bodočega sodelovanja.

Kot že omenjeno, pogajanja za članstvo potekajo v okviru 31 vsebinsko zaokroženih vendar medsebojno povezanih poglavij. Za vsako od teh poglavij je temeljno vprašanje kako se bo nova članica EU vključila oz. povezala z drugimi državami oz. z Unijo kot celoto. Namen vsega pogajalskega procesa je zagotoviti učinkovito delovanje Unije skozi učinkovito delovanje držav. Ko bomo člani, bomo torej v praksi najbolje odgovorili na izhodiščno temo tega Foruma, tj. "Vsestransko povezovanje našega gospodarstva in drugih delov naše družbe kot pot k uspešnosti in napredku".

3. Kaj članstvo v EU pomeni za koordinacijo politik v Sloveniji

Povezovanje v okviru EU bo, ali naj bi, povečalo našo domačo učinkovitost. Članstvo in postavitve institucij sta seveda samo potrebna vendar ne zadostna pogoja za doseg takšnega rezultata. Slovenija bo morala v tem procesu delovati aktivno, t.j. morala bo aktivno sooblikovati politiko in je ne samo pasivno sprejemati. To bo mogoče le, če bomo doma vzpostavili ustrezne koordinacijske mehanizme za odločanje v Bruslju.

Pri prenosu domače politike na EU in v procesu aktivnega sooblikovanja je potrebno predvsem odgovoriti na vprašanje, kako se bo politika koordinirala med ministrstvi na državnem nivoju, t.j. v okviru vlade, in kako se bo opravljala koordinacija med lokalnim in državnim nivojem odločanja. Slednje je še posebno pomembno, da ne bi državljani čutili, da je evropska politika nekaj zelo abstraktnega in oddaljenega.

Praviloma se politika v razmerju do EU oblikuje na treh točkah vlade: a) resorna ministrstva, ki rešujejo strokovna, a tudi politična vprašanja, b) zunanje ministrstvo, ki zastopa politična stališča in je pogosto tudi ministrstvo, ki koordinira druga, resorna ministrstva, in c) stalno predstavništvo v Bruslju, ki dnevno izvaja politiko po navodilih iz prestolnice in po lastni presoji (po posvetovanjih z ustreznimi organi v domovini). Brez vsklajenega delovanja vseh 3 točk ni mogoče pričakovati ustreznega in predvsem pravočasnega odzivanja na pobude, ki se oblikujejo v Bruslju, tako, da v takem primeru postanemo samo pasivni spremljevalci sprememb, ki jih določajo drugi.

Splošno veljavnega recepta za učinkovito koordinacijo med navedenimi institucijami ni. V nekaterih državah je dan večji poudarek koordinaciji, ki jo izvaja zunanje ministrstvo, v drugih so ustanovili posebno ministrstvo za evropske zadeve, ki bdi nad tem, da področna ministrstva pravočasno pripravijo stališča za obravnavo na ministrskih svetih. V kolikor gre za tipično tehnična vprašanja, je področnim ministrstvom prepuščena pobuda za oblikovanje stališč. Področna ministrstva naj bi imela pobudo še

posebno v pripravljalni fazi zakonskega predloga (priprava smernice, direktive oz. odredbe, regulative).

Stalno predstavništvo je sicer formalno organ ministrstva za zunanje zadeve vendar ni le podaljšana roka tega ministrstva. Predstavništvo mora neposredno komunicirati s področnimi ministri v državi sicer bi marsikdaj process pretoka informacij zastal. Predstavništvo opravlja v osnovi 5 funkcij:

- je baza za uveljavljanje interesov države članice in pogajalska baza,
- koordinira politiko in postopke z evropskimi institucijami,
- neposredno komunicira s predstavniki drugih držav članic,
- aktivno sodeluje in se pogaja na sestankih delovnih skupin Sveta, in
- vzdržuje stike z javnostjo in mediji.

Od administrativne usposobljenosti javne uprave in odnosov moči in pripravljenosti za sodelovanje med posameznimi ministri je odvisna vloga in učinkovitost stalnega predstavništva. Če upoštevamo dejstvo, da morajo zaposleni v stalnem predstavništvu spremljati delo Sveta in aktivno sodelovati v delu več kot 200 njegovih delovnih skupin ter spremljati v Komisiji delo skoraj 300 odborov za pripravo izvedbenih predpisov, je več kot očitno kako pomembno je, da iz domovine dobijo pravočasna navodila, ker se v primeru neaktivne udeležbe smatra, da se država članica z nekimi ukrepi strinja, čeprav se njem sploh ni izrekla. Če v delo vključimo še Evropski parlament, si lahko predstavljamo, kako zapleteni so lahko postopki odločanja v EU.

4. Sklep

Če se ponovno vrnem na izhodiščno temo tega posveta, ki je povezovanje kot pot k uspešnosti, napredku, mojstrstvu in odličnosti, lahko rečem, da naš vstop v EU gotovo pomeni pot k tem ciljem, seveda merjeno s sedanjimi kriteriji napredka in uspešnosti. EU ni brez napak in problemov

toda za Slovenijo druge, boljše alternative ni.

Kdo je lahko proti povezavam, odpiranju trgov in konkurenci? Na intelektualnem nivoju se človek lahko nestrinja s tržnim gospodarstvom in z rezultati, ki jih povzroča. V praksi pa so proti povezavam in odpiranju lahko samo razni lokalni monopoli in neučinkoviti proizvajalci in izvajalci, skratka vsi tisti, ki imajo koristi od zaprtosti in dominantnih položajev. Toda ceno zaprtosti mora nekdo plačati. To smo v prvi vrsti vsi državljani, ki zaradi višjih cen in nižje kvalitete ne dobivamo tega, kar bi nudil konkurenčen trg. Primerov za to je dovolj: oviranje konkurence, pogosto z državno pomočjo, pri telekomunikacijah, nezadostna liberalizacije energetike, (elektrike in plina), transport, bančništvo, številni lokalni monopoli v javnih službah, ipd. Branjenje teh, večkrat skritih dominantnih položajev, se pogosto zavija v visokodoneče fraze o nacionalnih interesih, čemur smo priče v zadnjem času. Kaj je nacionalni interes? Po mojem mnenju je nacionalni interes mogoče soditi edinole po 3 kriterijih: (i) ali neko podjetje (banka) z novim lastnikom (domačim ali tujim) v bodočnosti zagotavlja večjo in boljšo ponudbo, kot pred spremembo (lastništva), (ii) ali bo sprememba prinesla nižje cene, in (iii) ali bodo zaposleni ohranili zaposlenost (ob nujnih racionalizacijah, če podjetje prej ni bilo učinkovito). Če je odgovor na vsa 3 vprašanja pozitiven, vse drugo ni pomembno. Povezave – domače in tuje – in odpiranje trga, naj bi vodile do pozitivnih odgovorov na zgornja vprašanja. Ceno zaprtosti plačuje končno celo narodno gospodarsko, ki raste bistveno bolj počasi, kot bi lahko.

EU je s filozofijo enotnega, odprtega gospodarstva za države članice (ne pa za nečlanice!) priložnost, da ustvarimo dinamično in konkurenčno gospodarstvo, v katerem bo Sloveniji dana možnost, da ustvari dolgoročne pogoje za prosperiteto. Ker pa v življenju nobena prosperiteta ne traja večno, se bomo morali vedno znova truditi za ohranjanje te prosperitete in si jo zaslužiti.

¹ V tej razpravi se omejujem samo na povezovanje, ki je relevantno s stališča tega Foruma, tj. na povezave, ki prispevajo k večji gospodarski in družbeni učinkovitosti. Konkretno, gre za razmišljanja, ki se nanašajo na naše delovanje in posledice v procesu približevanja Evropski Uniji. Prispevek ima torej zelo omejene ambicije in je predvsem ekonomsko-upravne narave.

² Področja v teh sklopih se ne pokrivajo s pogajalskimi poglavji, ki jih je skupaj 31, temveč so grupirana vsebinsko po aspektih, ki se dotikajo posamezne svoboščine oz. politike. Podrobnosti pogajalskih izhodišč in vsebina področij so prikazane v javnih dokumentih, ki jih je objavil SVEZ in so na razpolago tudi na internetu.